

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Сментина Н.В. _____

(підпис)

“ ____ ” _____ 201 ____ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

(шифр та найменування спеціальності)

за магістерською програмою професійного спрямування: економіка,

планування та управління бізнесом

(назва магістерської програми)

на тему: «Економічне обґрунтування доцільності експорту продукції

(на прикладі ТОВ «ПТК Шабо»)»

(назва теми)

Виконавець:

студентка групи М-12, ЦЗФН

Куца Наталія Романівна _____

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

К. е. н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Сілічева Наталія Євгенівна _____

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Сутність експортної діяльності підприємства.....	7
1.2. Чинники впливу на експортну діяльність підприємства виноробної галузі.....	13
1.3. Методи дослідження ефективності експортної діяльності підприємства.....	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ЕКСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ПТК ШАБО».....	36
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства ТОВ «ПТК Шабо».....	36
2.2. Дослідження експортної діяльності ТОВ «ПТК Шабо».....	46
2.3. Економіко-математична модель ефективності експорту продукції.....	56
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТУ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «ПТК ШАБО».....	60
3.1. Розробка напрямів удосконалення експортної діяльності підприємства ТОВ «ПТК Шабо».....	60
3.2. Економічне обґрунтування доцільності впровадження напрямів удосконалення експортної діяльності та прогнозна оцінка їх ефективності.....	78
3.3. Аналіз можливих ризиків впровадження проекту напрямів удосконалення експортної діяльності підприємства та заходи щодо їх мінімізації.....	82
ВИСНОВКИ.....	89
Список використаних джерел.....	94
Додатки.....	101

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективна взаємодія економіки України зі світовим господарством можлива лише за умови створення у країні високорозвинутого експортного комплексу, структурні та функціональні характеристики якого мають визначатися у контексті основних тенденцій розвитку сучасного міжнародного бізнесу, стратегічних ресурсів розвитку країни та її національних інтересів.

Особливе місце на світовому ринку займає виноградарство і виноробство України, які знаходяться в залежності від здатності ефективно реалізувати свої об'єктивні переваги природо-ресурсного потенціалу у світовому розподілу праці та у міжнародній конкуренції, забезпечивши участь у вирішенні світових продовольчої, енергетичної та екологічної проблем на основі взаємовигідних економічних відносин.

Ефективність зовнішньоекономічної діяльності сучасних виноробних підприємств залежить від їх здатності до успішного управління експортною діяльністю. В умовах поглиблення глобалізаційних і євроінтеграційних процесів доцільним є формування своєчасного й цілісного підходу до оцінки ефективності експортної діяльності виноробних підприємств. Сучасні напрямки розвитку світового ринку виноробної продукції, максимальна адаптивність стратегії підприємства до вимог мінливого зовнішнього середовища, особливості організації сировинної бази виноробних підприємств вимагають більш детального дослідження формування та ефективного використання експортного потенціалу для вітчизняних виноробних підприємств.

Таким чином, особливо актуальними є проблеми розробки теоретично виважених моделей та методико-практичного інструментарію управління експортною діяльністю виноробного підприємства, питання оцінки ефективності експортної діяльності, вдосконалення системи його організаційно-економічного забезпечення, економічного обґрунтування доцільності експорту продукції.

Ступінь розробки проблеми. Серед досліджень проблем оцінки експортної діяльності підприємства та її удосконалення заслуговують на особливу увагу роботи таких українських учених, як В.Андрійчук, О.Білорус, В.Геєць, М. Дудченко, Ю.Іванов, А.Кредисов, Г.Климко, І.Лукінов, Д.Лук'яненко, Ю.Макогон, П.Маковєєв, Ю.Пахомов, І.Піддубний, В.Пономаренко, А.Поручник, Є.Савельєв, А.Філіпенко, О.Шнирков та ін. Значний внесок у розвиток теоретичних та науково-методичних засад оцінки експортної діяльності на різних рівнях економічного аналізу зробили такі зарубіжні учені, як Є.Бабін, Е.Бабкін, П.Друкер, О.Кирєєв, В.Круглов, Ф.Левшин, П.Ліндерт, М.Портер, Л.Радеба, Л.Стровський, Р.Фатхутдінов та ін. Дослідження цих учених є теоретичною основою формування багаторівневої системи оцінки експортної діяльності підприємства та її удосконалення, у тому числі в умовах транзитивної економіки.

Мета та завдання дослідження. Метою дипломної роботи є розробка теоретичних та практичних засад економічного обґрунтування доцільності експорту продукції, удосконалення експортної діяльності підприємства виноробної галузі на прикладі ТОВ «ПТК Шабо».

Цільове спрямування та логіка дослідження обумовили постановку і вирішення таких задач дипломної роботи:

- визначити теоретичні основи експортної діяльності підприємства;
- дослідити особливості здійснення експортної діяльності підприємств виноробної галузі;
- виявити чинники впливу на експортну діяльність підприємства виноробної галузі;
- систематизувати методи дослідження експортної діяльності підприємства виноробної галузі;
- проаналізувати специфіку та ефективність експортної діяльності виноробного підприємства ТОВ «ПТК Шабо»;
- розробити економіко-математична модель ефективності експортної діяльності ТОВ «ПТК Шабо»;

- розробити організаційні заходи удосконалення експортної діяльності ТОВ «ПТК Шабо»;
- впровадити систему експортного маркетингу як інструменту активізації експорту підприємства ТОВ «ПТК Шабо»;
- дати прогнозну оцінку економічної ефективності заходів щодо удосконалення експортної діяльності підприємства виноробної галузі ТОВ «ПТК Шабо».

Об'єктом дослідження виступає процес забезпечення ефективності експортної діяльності виноробного підприємства ТОВ «ПТК Шабо».

Предмет дослідження - теоретико-методологічні та методичні підходи до економічного обґрунтування доцільності експорту продукції, вдосконалення управління експортною діяльністю виноробних підприємств.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема, а саме методи аналізу та синтезу, порівняння, статистичний аналіз, логічного та емпіричного пізнання, прогнозування (екстраполяції), методи економетричного аналізу (регресійного аналізу), ситуаційного SWOT-аналізу, застосовано системний підхід при викладенні матеріалу, що дало змогу розв'язати поставлені завдання. Для обробки та аналізу даних використовувались комп'ютерні програми (пакет аналізу

Інформаційна база дослідження. Правове поле дослідження склали чинні законодавчі та нормативні документи, що регламентують експортну діяльність суб'єктів господарювання в Україні. Інформаційною базою дипломної роботи послужили офіційні статистичні матеріали, дані звітності виноробного підприємства ТОВ «ПТК Шабо» і результати власних досліджень на виноробному підприємстві.

Практичне значення одержаних результатів. Практична значимість дипломної роботи полягає в тому, що розроблені рекомендації щодо підвищення ефективності експортної діяльності виноробного підприємства ТОВ «ПТК

Шабо» знайшли своє успішне впровадження в діяльності підприємства, про що свідчить акт про впровадження результатів магістерської роботи.

Апробація основних результатів роботи. Головні результати, положення та висновки досліджень було представлено на конференції: V Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток економіки та планування бізнесу в сучасних умовах: проблеми та шляхи вирішення» (м. Одеса, Україна, 2017)

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи містить 100 сторінок, у тому числі 29 таблиць на 30 сторінок, 20 рисунків на 20 сторінках, список використаних джерел з 62 найменувань.

ВИСНОВКИ

1. В результаті дослідження поглядів багатьох авторів, нами виявлено, що експортна діяльність підприємства – це низка взаємопов'язаних операцій, що передбачають продаж товарів з обов'язковим переміщенням їх через митний кордон з метою надання у володіння цієї продукції партнеру з-за кордону.

2. Нами досліджені чинники впливу на експортну діяльність підприємства виноробної галузі, які класифікуються: з позиції відношення до середовища функціонування на внутрішні і зовнішні; за ступенем взаємозалежності – незалежні, частково залежні і взаємопов'язані; за можливістю прогнозування – прогнозовані і непрогнозовані; за можливістю контролю – контрольовані, частково контрольовані, неконтрольовані; за способом оцінювання та вимірювання – піддаються вимірюванню; не піддаються вимірюванню, вимірюються експертним методом; за часом дії – довгострокові, середньострокові, короткострокові; за тривалістю дії – постійно діючі, періодичні, спорадичні; за характером впливу на ефективність експортної діяльності – функціональні, дисфункціональні.

3. Ефективність є відображенням результативності функціонування економічної системи, що визначається (статичний аспект) співвідношенням отриманого економічного ефекту (результату) та витрат ресурсів (факторів), які обумовили досягнення такого ефекту, з урахуванням (динамічний аспект) міри досягнення поставлених цілей, стратегічних пріоритетів, функціонального розмаїття системи та ін. Оцінка ефективності експортної діяльності підприємства може здійснюватися на основі таких підходів: витратного, балансового, порівняльного, індикаторного, збалансованої оцінки. Описані підходи є відображенням різних аспектів процесу формування та оцінки ефективності експорту, проте не дозволяють повною мірою охопити зазначену предметну сферу. Для здійснення порівняльної оцінки ефективності експортної діяльності та проведення рейтингового ранжирування видів продукції при формуванні економічно обґрунтованого експортного портфелю підприємства

пропонується використовувати узагальнюючий показник, що може бути розрахований як аксонометричний коефіцієнт розвитку багатовимірних об'єктів.

4. ТОВ «ПТК Шабо» сьогодні добре відома в Україні як один з найбільших виноробних холдингів з повним циклом виробництва (виноградарство – виноробство – реалізація продукції). Як показує структура виробництва продукції ТОВ «ПТК Шабо» в 2016 році найбільшу питому вагу займають тихі вина (35%), коньяк (25%) і ігристі вина (23%). Досліджуване підприємство за результатами проведеного аналізу визнано платоспроможним і фінансово стійким.

5. ТОВ «ПТК Шабо» здійснює експортну діяльність через відділ продажу. Це зумовлено низкою причин. Експортна діяльність ТОВ «ПТК Шабо» має систематичний, довгостроковий характер, імпорту сировини незначний (із Молдови), однак технологічні лінії імпортовані. На підставі проведених розрахунків на протязі 2012 – 2015 року простежується поступове зниження економічного ефекту від експорту продукції від 3455,35 тис. грн. до 528,1806 тис. грн. В 2016 році економічний ефект від експорту виноробної продукції знизився до 1362,2 тис. грн. Валютна ефективність експорту за 2014 – 2016 поступово знижується і в 2016 році складає 0,6804 дол. США/грн. Рентабельність експорту за 2012 -2013 роки збільшується до 22,8%, потім протягом 2014 – 2016 років має стійку тенденцію до зниження і в 2016 році склав 8,1%. Найвищі темпи росту показника економічного ефекту від експорту продукції спостерігались у 2016 році, коли показник збільшився від 528,1806 до 1362,2 тис. грн., майже в 2,6 разів. Але якщо порівнювати його з 2012 роком, то цей показник зменшився на 60,58%. Найвищі темпи росту показників валютної ефективності експорту, економічної ефективності експорту, рентабельності експорту спостерігались в 2013 році, але за період 2014 – 2016 роки ці показники поступово знижуються. Економічна ефективність експорту відносно середньорічних обсягів капіталу в 2013 році збільшується на 33,99%, в 2014 – 2016 роках цей показник поступово зменшується.

6. Теоретичний аналіз першого розділу та емпіричні дослідження й отримані результати другого розділу знайшли своє завершення у вигляді рекомендацій та конкретних заходів щодо удосконалення експортної діяльності підприємства виноробної галузі ТОВ «ПТК Шабо».

Нами пропонується на підприємстві ТОВ «ПТК Шабо» сформувати такий підрозділ, який би в умовах великої кількості ринків збуту, нерозгалуженого асортименту продукції, реалізованого на одному ринковому сегменті, високих обсягів експорту, займався розробкою політики експорту, підготовкою та укладанням зовнішньоторгівельних контрактів, контролем виконань експортних замовлень таким чином, щоб маркетингова і збутова діяльність по регіональних ринках проводилася паралельно і складала єдину систему, яка відповідає за експорт продукції на певний ринок. Нами проаналізовано ефективність відкриття відділу зовнішньоекономічної діяльності підприємств виноробної галузі і виявлено, що при створенні даних структурних одиниць на підприємстві доходи від експортних поставок зростають в середньому на 22%.

8. В дипломній роботі пропонувалось підприємству ТОВ «ПТК Шабо» прийняти участь у міжнародній виставці вин і спиртних напоїв Vinitaly з метою активізації експорту виноробної продукції. Кращими аргументами на користь участі в даній виставці є дослідження результатів проведення міжнародної виставки вин і спиртних напоїв Vinitaly торік і результати проведення інших виставок цими ж організаторами. Прогнозований економічний ефект від міжнародної італійської виставки вин і спиртних напоїв Vinitaly для підприємства ТОВ «ПТК Шабо» значний. Аналіз результатів виставки фірми за останні місяці показав, що саме виставки є досить ефективним і вигідним (у співвідношенні доходів і витрат) способом підвищення міжнародної конкурентоспроможності виноробної продукції.

9. Наступним маркетинговим заходом для активізації експорту підприємства ТОВ «ПТК Шабо» є такий метод стимулювання збуту на світовому ринку виноробної продукції як надання знижки постійним оптовим покупцям. Автором пропонувалось на підприємстві ТОВ «ПТК

Шабо»впровадити бонусну знижку постійним клієнтам в розмірі 3,5%, з якими склалися взаємодовірливі відносини. Умовою надання знижки 3,5% є покупка виноробної продукції постійними клієнтами обсягом не менше, ніж 1500 000 грн, що повинно бути обумовлено в угоді. Надана знижка виступає витратами підприємства. З урахуванням запланованого рівня рентабельності на 2018 рік (15%) прогнозний економічний ефект від експортних операцій в розмірі 506,210 тис. грн.

10. Автором також пропонувалось помістити на сайт ТОВ «ПТК Шабо» повідомлення рекламного характеру українською та англійською мовою, в якому буде викладено умови надання знижки, та оптовий прайс-лист для потенційних споживачів виноробної продукції. Також нами пропонується на сайті включити онлайн-калькулятор розрахунку вартості продукції в гривнях, доларах та євро з урахуванням поточного курсу валют. Тобто даний впроваджений захід направлений на оновлення та просування сайту, завдяки чому інформація буде доступна не тільки українським споживачам виноробної продукції, а також потенційним зарубіжним оптовим покупцям. Також за допомогою вбудованого он-лайн калькулятора вони зможуть підрахувати суму заказаної виноробної продукції. Таким чином, згідно дослідженню автором виявлено, що оновлення і просування сайту принесе прибуток підприємству ТОВ «ПТК Шабо», що у декілька разів перевищує витрати даного маркетингового заходу.

11. Отже, за результатами розрахунків впровадження запропонованих заходів удосконалення експортної діяльності на підприємстві ТОВ «ПТК Шабо» (створення відділу зовнішньоекономічної діяльності, прийняття участі в італійській міжнародній виставці вин і спиртних напоїв Vinitaly, надання знижки постійним оптовим покупцям як метод стимулювання збуту на світовому ринку виноробної продукції, оновлення та просування сайту - розміщення на сайті повідомлення рекламного характеру українською та англійською мовами про умови надання знижки, вбудування онлайн-калькулятора) дозволить отримати прогнозний річний економічний ефект в

розмірі 2102,24 тис. грн. і збільшити чистий дохід від реалізації продукції на 10898,24 тис. грн. і прибуток від реалізації продукції на 764,24 тис. грн. тис. грн. Таким чином, при реалізації усіх запропонованих заходів щодо удосконалення експортної діяльності, підприємство ТОВ «ПТК Шабо» почне збільшувати прибуток, а обсяги реалізації виноробної продукції будуть незмінно зростати.

12. Таким чином проведена оцінка показала, що підприємство не суттєво піддається впливу ризиків, оскільки ймовірність настання ризику 4,25 бали за 10-бальною шкалою. Найвагомійший ризик який може вплинути на процес реалізації проекту, це ризик зменшення попиту на виноробну продукцію. Цей ризик відноситься до комерційних ризиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI в редакції Кодексу від 10.09.2017, підстава 2146-19 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-XII в редакції Закону від 03.01.2017, підстава 1724-19 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
3. Андришин В.П. Фактори ефективності експортної діяльності підприємства / В.П. Андришин // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015.- №5. – с. 11 – 14.
4. Балабанова Л.В. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій підприємства: Навчальний посібник / Під ред. д.е.н., проф.. академіка АЕН України, зав. кафедри маркетингового менеджменту Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського Л.В. Балабанової. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2013. – 278 с.
5. Безрукова Т.Л. Классификация показателей оценки эффективности экономической деятельности промышленного предприятия / Т.Л. Безрукова, А.Н. Борисов, И.И. Шанин // Общество: политика, экономика, право. – 2013. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dom-hors.ru/issue/per/2012-1/bezrukova-borisov-shanin.pdf>.
6. Бестужева С.В. Управління експортною діяльністю підприємства [Текст] : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / С.В. Бестужева; Харківський держ. економічний ун-т. - Х., 2008. - 20 с.
7. Бондаренко А.В. Оценка факторов эффективности экспорта предприятия / А.В. Бондаренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2014_03_15/ek1_bondarenkoAV.php.

8. Бондаренко А.В. Повышение эффективности российского экспорта в условиях глобализации / А.В. Бондаренко // Вестник СГСЭУ. – 2013. – № 3(47). – С. 166-170.

9. Бондарева Т.І. Оцінка ефективності експортної діяльності підприємства / Т.І. Бондарева, А.І. Осадчук // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі . - 2014. - № 3. - С. 91–104.

10. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз. – Житомир: Рута, 2013. – 680с.

11. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел.]. – К.-Ірпінь : ВТФ «Перун», 2014. – 1728 с.

12. Вичевич А.М. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності. Навчальний посібник / А.М.Вичевич, О.В. Максимец. - Львів: Афіша, 2015. – 432 с.

13. Волкова І.А. Методика аналізу експортно-імпортних операцій в діяльності підприємств [Текст] / І.А. Волкова, І.В. Гірчук // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2015. – № 3 (53). – С. 53-55.

14. Гаркуша О.А. Оцінка ефективності експортної діяльності виробничих підприємств / О.А. Гаркуша [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://masters.donntu.edu.ua/publ2015/fem/garkusha.pdf>.

15. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник / О.П. Гребельник. - 3тє видання перероблене та доповнене. - К.: Центр учбової літератури, 2013. - 432 с.

16. Дем'янченко, А. Г. Методи аналізу і оцінки ефективності експортної діяльності підприємств [Текст]: автореферат ... канд.екон.наук (08.06.01) / А Г Дем'янченко; Приазовський ДТУ. — Маріуполь: Приазовський ДТУ, 2011. — 20 с.

17. Державна служба статистики // Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

18. Дідківський М. І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : Навч. посібник / М. І. Дідківський. – К. : Знання, 2014. – 463 с.

19. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства: [навч. посібник] / Г.М. Дроздова. – К.: Вид-во ЦУЛ, 2013. – 172 с.
20. Дубков С. Формирование и оценка экспортного потенциала промышленных предприятий / С. Дубков, С. Дадалко, Д. Фоменок // Банковский вестник. – 2013. – № 28(537). – С. 29-35.
21. Зінь Е. А. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник для ВНЗ / Ред. Зінь Е. А. - К: Кондор, 2012. - 432 с.
22. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств/ І.В. Багрова, Н. І. Редіна, В. Є Власюк, О.О. Гетьман. За ред. д. е.н., проф. В.І. Багрової,: Підручник для ВНЗ. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 580с.
23. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посіб / Шкурупій О. В. , Гончаренко В. В., Артеменко І. А. та ін.; За заг.ред. Шкурупій О. В. - К: Центр учбової літератури, 2014. - 248 с.
24. Єлисеєнко І.С. Аналіз ефективності експортних операцій / І.С.Єлисеєнко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/36_PWMN_2015/Economics/77145.doc.htm
25. Карлик Ю.Ю. Факторний аналіз діяльності підприємства за експортними контрактами / Ю.Ю. Карлик, М.Г. Бігдан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com/Economics.htm>
26. Кириченко О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посібник. - К, Знання-Прес, 2012. - 382 с.
27. Кныш М.И. Конкурентные стратегии : [учеб. пособие] / М.И. Кныш. – СПб, 2031. – 284 с.
28. Ковтун Е.О. Планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Е.О. Ковтун, В.М. Швець. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2014/Economics/67915.doc.htm.
29. Козик В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти: [навчальний посібник] - 2-ге вид.перероб. і доповнене / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С.

Карп'як, О.Ю. Григор'єв, А.О. Босак – Київ: Центр навчальної літератури, 2014. – 608 с.

30. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини: Навчальний посібник / В.В.Козик, Л.А. Панкова, Н.Б. Даниленко. – К.: Знання-Прес, 2012. – 432 с.

31. Косова Т. Д. Організація і методика економічного аналізу: навч. посібник [Текст] / Т.Д. Косова, П.М. Сухарев, Л.О. Ващенко, І.В. Гречина, Н.Е. Деєва; (за заг. ред проф. Т.Д. Косової) - К.: Центр учбової літератури, 2013. - 528с.

32. Колесник В.М. Оцінка привабливості зовнішніх ринків виноробної продукції / В.М. Колесник, Д.О. Бельмак // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=748>

33. Кузьмін О.Є. Організація експортної діяльності / О.Є. Кузьмін, А.В.Демчук // Сучасні проблеми економіки і менеджменту : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 10–12 листопада 2011 року, присвяченої 45-річчю Інституту економіки і менеджменту та 20-річчю Інституту післядипломної освіти Національного університету "Львівська політехніка" / Національний університет "Львівська політехніка". – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – С. 173–174.

34. Кузьмін О.Є. Основи зовнішньоекономічної діяльності: теоретичні і прикладні аспекти: [навчальний посібник]. / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, Л.С. Ноджак – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2014. – 612 с.

35. Лебідь І.Г. Ефективність механізмів управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств: базові підходи та методологія оцінки // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2015. – № 101. – Т. 2. – С. 128-134.

36. Лук'яненко Д.Г. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації / Д.Г. Лук'яненко. – К. : КНЕУ, 2014. – 538 с.

37. Мельник О.Г. Діагностика факторів впливу на експортну діяльність підприємства / О.Г. Мельник // Інноваційна економіка . – 2015. - №5. – с. 63 – 66.
38. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: [підручник] / [За ред. О.А. Кириченка]. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2012. – 518 с.
39. Міщенко А. П. Стратегічне управління : Навч. посібник. – Київ : «Центр навчальної літератури», 2014. – 336 с.
40. Мних Є.В. Фінансовий аналіз : підручник / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К.:Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.
41. Облік і техніка зовнішньоекономічної діяльності: [навч. посібник] / [В.Є. Єрмаченко, С.В. Лабунська, О.Г. Маляревська та ін.]. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2014. – 480 с.
42. Облік та аналіз діяльності підприємств у сфері зовнішньоекономічних відносин [Текст] /М. М. Дупай, П. Н. Денчук, С. В. Питель, П. Я. Хомин.– Тернопіль: Астон, 2015.– 200 с.
43. Офіційний сайт підприємства ТОВ «ПТК Шабо» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shabo.biz-gid.ru/>
44. Офіційний річний звіт ТОВ «ПТК Шабо» за 2014 – 2016 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://smida.gov.ua/>
45. Перфілова О.Є. Проблеми та особливості впровадження Swot-аналізу в практику стратегічного управління вітчизняних підприємств / О.Є. Перфілова // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2013. – №624 – с. 77-84.
46. Печеркина Е.В. Классификация факторов конкурентоустойчивости / Е.В. Печеркина // Вестник ОГУ. – 2014. – № 8. – С. 89-95.
47. Попова Т.Л. Удосконалення управління експортною діяльністю вітчизняного підприємства / Т.Л. Попова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://professura.at.ua/forum/15-8-1>
48. Прокопенко І. Ф. Методика і методологія економічного аналізу. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 430 с.

49. Прокопенко О.В. Удосконалення науково-методичного підходу до оцінки конкурентоспроможності продукції на міжнародному ринку / О.В.Прокопенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2014. – № 2. – С. 22-25.

50. Редченко К.І. Стратегічний аналіз у бізнесі / К.І. Редченко. – Львів: Новий світ -2003, 2015. – 272 с.

51. Русаков И.А. Формирование экспортного потенциала / И.А. Русаков // Вестник Саратов. гос. соц.-экон. ун-та. – Саратов. – 2014. – № 5(39). – С. 106-109.

52. Ринок вина в Україні / Інвестиційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://inventure.com.ua/analyt/obzor_rynka_vina_ukrain

53. Рычихина Н.С. Оценка локального экспортного потенциала предприятия /Н.С. Рычихина // Современные наукоемкие технологии. Региональное приложение. – 2014. – № 3(35). – С. 73-78.

54. Рум'янців А. П. Зовнішньоекономічна діяльність: Навчальний посібник / А.П. Рум'янців, Н.С. Рум'янцева. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 246 с.

55. Стефаненко М. М. Методологічні заходи удосконалення організації зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві / М. М. Стефаненко // Економіка. Фінанси. Право. - 2013. - № 8. - С. 3-5.

56. Сычев М.С. Показатели оценки экспортного потенциала предприятия / М.С. Сычев // Инновационное развитие экономики. – 2014. – № 4(10). – С. 72-77.

57. Сычев М.С. Факторы внешнеэкономической деятельности и их систематизация / М.С. Сычев // Инновационное развитие экономики. – 2014. – № 3(9). – С. 7-10.

58. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства : монографія / за заг. ред. Ю.Б. Іванова, О.М. Тищенко. – Харків : Вид-во ІНЖЕК, 2013. – 384с.

59. Фатенок-Ткачук А.О. Аналізування факторів впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності / А.О. Фатенок-Ткачук // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. – 2015. – № 17. – С. 93-100.

60. Чернобай Л.І. Чинники формування витрат на експортну діяльність: загальна характеристика та класифікація / Л.І. Чернобай, Н.О. Вацик // Вісник національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 720. – С. 315-327.

61. Чухрай Н.І. Проблеми виходу українських підприємств на європейський ринок / Н.І. Чухрай, Л.Є. Сухомлин // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2014. – № 684 : Проблеми економіки та управління. – С. 90–94.

62. Шкурупій О.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посібник / О.В. Шкурупій, В.В. Гончаренко, І.А. Артеменко. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.